

МАТЕРИНСТВО ЯК ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

Байлічук А.О., студ. гр. ОМ-414

Науковий керівник – Рахубенко Г.Л., ст. викладач (кафедра Образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Материнство є однією із найдавніших та найбільш сакральних тем у світовому мистецтві, що протягом століть викликав інтерес та захоплення у художників. Від античних часів і до сьогодення, цей образ відображається у різних стилях і формах, зберігаючи свою актуальність та важливість. У статті досліджується еволюція зображення даного мотиву в образотворчому мистецтві протягом часу, розкривається проблематика емоційного сприйняття та інтерпретацій теми материнства в художньому аспекті, а також виявляється його символічне значення та вплив на соціальний та культурний розвиток. В дослідженні проаналізовано творчість видатних митців різних епох, таких як Рафаеля Санті, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело Буанаротті, Пітера Пауля Рубенса, Мері Кассат та інших.

Актуальність теми полягає у її невичерпаності та злободенності. У світі, де стикаються зі складними викликами та переживаннями, зображення материнства може надати втіхи, надії та розуміння. Зображення материнства в мистецтві набуває особливого значення у контексті війни в Україні. Російська агресія поставила під загрозу як материнство, так і творчість, і образ матері може слугувати символом міцності та надії у ці складні часи. Сьогодні, коли цінність людського життя так легко втрачається, саме образ матері та дитини, що символізують створення нового життя, необхідний як ніколи.

Архетип матері та дитини лежить глибоко в історії людства і починає свій шлях ще з первісних цивілізацій. Різним культурам та епохам був притаманний образ Богині Матері, названий різними іменами та зображений у різних формах. Так, наприклад, в єгипетській цивілізації богинею всього живого та символом материнства була Ісіда [2]. Вона зображувалась у вигляді корови з сонячним диском між рогами або в образі жінки з рогами й сонячним диском на голові, інколи з сином Гором на руках (рис. 1).

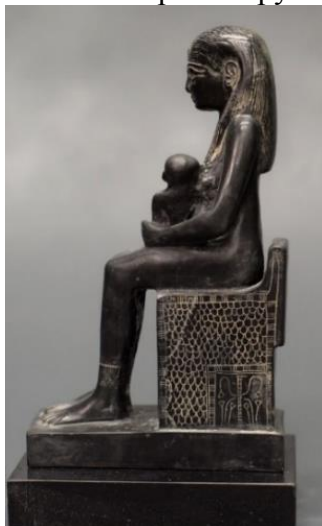


Рис.1. Алебастрова статуя Ісіди з немовлям Гором, бл. III ст. до н.е.

З появою християнства зображення матері та дитини почали носити переважно релігійний характер. Беззаперечно, найяскравішим прикладом образу материнства у світовій культурі та мистецтві є образ Богородиці. Згадуючи образ Богоматері, важливо вказати на вплив іконопису на еволюцію зображення материнства в мистецтві. Однією з найважливіших як для християнства так і для мистецтва є ікона Богородиці Вишгородської (рис. 2). Датована XII століттям, Вишгородська ікона згадується в найперших літописах.



Рис. 2. Невідомий автор. Вишгородська ікона Божої Матері, XII ст.

Не менш важливим періодом в історії розвитку зображення материнства в мистецтві є епоха Відродження. Ця епоха визначалася великим підйомом в гуманітарних науках, розквітом культури та мистецтва, а також новим підходом до зображення людського життя [1]. В цей період образ материнства набув особливої важливості і став предметом глибокого вивчення та творчості для багатьох митців. Образ Матері в картинах епохи Відродження зазвичай зображувався як жінки з благородними та прекрасними обличчями, з виразом ніжності та відданості. Материнство в епоху Відродження символізувало кохання, турботу та безпеку.

Зокрема, до образу Діви Марії звертались великі митці італійського Відродження. Серед них, видатний Леонардо да Вінчі у картині «Мадонна в гроті» (рис. 3) або «Мадонна в скелях». На картині зображена Мадонна з дитиною Ісусом та архангелом Михайлом, який протягує Ісусу квіти. Вона стоїть на скелястому узбіччі, оточеному деревами, згори та справа від неї, створюючи враження приватного та інтимного місця. Вона відображена у моменті тісного спілкування зі своїм сином, Ісусом, з виразом ніжності та материнської любові.

Інший видатний митець доби Відродження, Мікеланджело Буанаротті, зобразив альтернативний погляд на материнство в образі Богоматері. У своїй скульптурі «П'єта» (рис. 4), Мікеланджело зосередив свою увагу на Ісусі як на дорослому, а Марію зобразив як скорботну матір, яка тримає на колінах тіло Христа після Його розп'яття.

Рафаель також обрав Матір Божу як поширену тему. Одним із найважливіших сюжетів для його робіт було саме материнство, а точніше Мадонна з немовлям. Ніхто не знає, що саме вплинуло на це, можливо те, що Рафаель рано втратив матір, йому було всього 8 років. Сам же художник говорив, що образ Мадонни з'явився йому уві сні [5].

«Сікстинська Мадонна» (рис. 5) Рафаеля по праву вважається сакральним шедевром та грає величезну роль в зображенні материнства. Рафаель представив нову Мадонну – горду і скорботну: вона спускається назустріч людям прямо з небес, дивлячись глядачеві в очі.



Рис. 3. Леонардо да Вінчі. «Мадонна в гроті», бл. 1483-1486 рр.



Рис.4. Мікеланджело Буанаротті. «П'єта», 1498-1499 рр.



Рис.5. Рафаель Санті. «Сікстинська Мадонна», 1512-1513 рр.

Починаючи з епохи Пізнього Відродження, образ материнства починає набувати світського характеру. Одним із перших художників, що звернувся до сюжету матері і дитини, без прив'язки до релігії, є видатний фламандський живописець Пітер Пауль Рубенс, а саме його робота «Портрет Олени Фоурмен із дітьми» (рис. 6). На картині зображена власна дружина художника з їхніми дітьми.

Пізніше, справжнім майстром даного сюжету стає французький митець Вільям-Адольф Бугро. Одна з найвідоміших картин автора, «Щастя материнства» (рис. 7), присвячена саме цьому. На цій картині зображена жінка, що тримає маленьке дитя на руках, поглядаючи на нього з ніжністю та любов'ю. Емоційне зображення материнства в цій картині вражає своєю теплотою та гармонією [6].



Рис.6. Пітер Пауль Рубенс. «Портрет Олени Фоурмен із дітьми», 1636 р.



Рис.7. Вільям-Адольф Бугро. «Щастя материнства», 1878 р.

Переломним моментом в еволюції зображення материнства стає кінець XIX – початок XX століття. Соціокультурні зміни, індустріальний розвиток, загальна лібералізація суспільства, а також активний рух за права жінок відкриває художній простір для жінок. З'явившись на творчій арені, жінки художниці були готові зобразити сюжет материнства скрізь призму власного досвіду.

Однак справжню революцію в зображенні материнства зробила американська імпресіоністка Мері Кассат [4]. Художниця абсолютно по-новому розкрила взаємовідносини матері та дитини через сцени повсякденного життя. Її немовлята не сповнені священного пафосу, не позують подібно до дорослих і не виглядають зворушливо-сентиментальними. Вона пише їх такими, якими вони є: сонними, примхливими, бешкетливими. Так, її робота «Материнство» (рис. 8) зображує інтимний момент годування немовля.

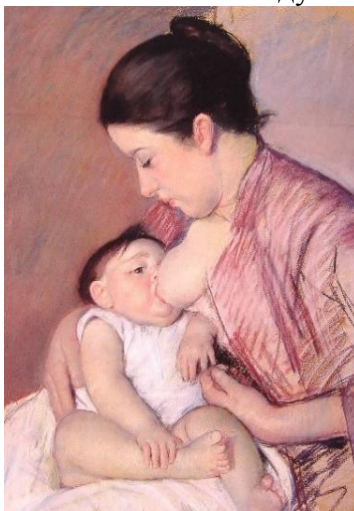


Рис. 8. Мері Кассат. «Материнство», 1890 р.

На основі виконаного дослідження були виконані ескізи до дипломної роботи (рис. 9).



Рис. 9. Нариси до дипломної роботи

Висновки. Хоча тема материнства і є однією з найпоширеніших в образотворчому мистецтві, потенціал вивчення цього аспекту невичерпаний, адже материнство – це основа життя, символ відродження і надії. Дослідження відображає важливість та значення образу через призму мистецтва. Було розглянуто різні аспекти цієї теми, починаючи з історичного огляду образу в мистецтві різних епох, впливу релігії, культури та соціальних змін на уявлення про материнство. У статті було детально розглянуто роль ікон і образу Богоматері у формуванні образу материнства в мистецтві, зокрема їх символічне значення та вплив на мистецтво та культуру. Зазначено, що однією із провідних епох, що відіграла важливу роль у зображенні даної теми в мистецтві, стала доба Відродження, завдяки своїм гуманістичним цінностям та новим підходом до зображення людей. Особливо підкреслена важливість творчої діяльності жінок-художниць, що, крізь призму власного досвіду, вплинули на інтерпретацію материнства в мистецтві.

Дослідження материнства як художнього образу в образотворчому мистецтві може мати широке практичне та теоретичне значення, сприяючи розвитку культурного діалогу та поглибленню розуміння сутності та значення материнства в сучасному суспільстві.

Література:

1. Демідко О. Історія образотворчого мистецтва та архітектури: курс лекцій. Київ: Ліра-К, 2021. 182 с.
2. Словник античної мітології / Упоряд. Козовик І. Я., Пономарів О. Д. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2006. 312с.
3. Makatsariya N.A. Envisioning mother and a child in fine arts. Part I. Iconography. *Obstetrics, Gynecology and Reproduction*, 2020. 252–254 pp.
4. Mancoff, Debra. *Mary Cassatt : reflections of women's lives*. New York : Stewart, Tabori Chang, 1998. 104 p.
5. Panofsky E. *Studies in iconology: humanistic themes in the art of the Renaissance*. New York, Harper & Row, 1962. 420 p.
6. Tobey, Susan Bracaglia. *Art of motherhood*. New York : Abbeville Press, 1991. 184 p.
7. Stewart Buettner. *Images of Modern Motherhood in the Art of Morisot, Cassatt, Modersohn-Becker, Kollwitz*. *Woman's Art Inc* 1987. 14-21 pp.